

31 MART'A DOĞRU İYİ PARTİ

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

SETA | ANALİZ

MART 2024 · SAYI 412

31 MART'A DOĞRU İYİ PARTİ

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

COPYRIGHT © 2024

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-6583-34-4

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
İDEOLOJİK KİMLİK ARAYIŞI VE PARTİ İÇİ AYRIŞMALAR	8
ÖZGÜN SİYASET SORUNU	11
Meral Akşener'in Liderlik Performansı	14
Tartışmalı Kurultay Süreçleri	15
KEMAL KILIÇDAROĞLU'NUN ADAYLIĞI VE ALTILI MASA KRİZİ	16
İYİ PARTİ'NİN VAROLUŞSAL KRİZİ VE "HÜR VE MÜSTAKİL" SİYASET KARARI	17
Üçüncü Yol Stratejisi	19
SONUÇ	19

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

2017’de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe Bölümü’nden, 2022’de Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe Bölümü’nde tamamlamıştır. Aynı üniversite ve bölümde doktora eğitimine devam etmektedir. SETA Siyaset Araştırmaları bünyesinde araştırmacı olarak çalışan Özdemir siyaset felsefesi, siyasi ideolojiler ve gençlik sosyolojisi gibi alanlarda çalışmalar yapmaktadır.

ÖZET

Bu analizde İYİ Parti'yi bugünkü konumuna getiren sorunlar ideolojik kimlik, özgün siyaset ve Meral Akşener'in liderliği olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmekte ve bu sorunların yerel seçim sürecine etkisi ele alınmaktadır.

31 Mart 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri hem Türkiye Yüzyılı'nın ilk seçimleri olması hem de muhalefet partilerinin 2023 milletvekili ve cumhurbaşkanı seçimlerinde aldığı mağlubiyeti telafi etme fırsatı olarak görmesi bakımından oldukça önemlidir. Ancak önümüzdeki yerel seçimlerin İYİ Parti açısından farklı bir anlamı daha bulunmaktadır. Zira İYİ Parti kuruluşundan bugüne bir şekilde CHP'nin lideri olduğu bir ittifak içinde yer almış ve her seçime de bu ittifak ve/veya iş birliği altında girmiştir. Ancak 2023 seçim süreci ve mağlubiyeti ittifak siyasetinin İYİ Parti'ye maliyetini ortaya çıkarmış ve İYİ Parti bunun üzerine "hür ve müstakil siyaset" iddiasını ortaya koymuştur.

Hür ve müstakil siyaset İYİ Parti'nin ittifak siyasetine son verdiği ve seçimlere iş birliği olmaksızın kendi adayları ile girdiği stratejiyi ifade etmektedir. Buna binaen 31 Mart'a doğru partinin temel stratejisi bu anlayış etrafında şekillenmektedir. Ancak İYİ Parti bu yerel seçimlere 2023 genel seçim sonuçlarının tamamen görünür kıldığı sorunlar eşliğinde girmeye hazırlanmaktadır. Bu analizde söz konusu sorunlar ideolojik kimlik, özgün siyaset ve Meral Akşener'in liderliği olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmekte ve bu sorunların yerel seçim sürecine etkisi ele alınmaktadır.

GİRİŞ

31 Mart 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri özellikle muhalefet partileri açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Zira 2023 seçimlerinde büyük bir seçim mağlubiyeti yaşayan muhalefet bloku bileşenleri, seçmen ve tabandan gelen büyük bir değişim dalgasını karşılamak mecburiyetinde kalmıştır. Nitekim muhalefet blokunun önde gelen üç aktöründen ikisinde (CHP ve DEM Parti) yönetim kadroları değişmiştir. Dolayısıyla yeni genel başkanların ve “değişim” kadrolarının hem seçmenlere hem de partilerine kendilerini kanıtlayacakları ilk sınav yerel seçimlerdir.

İYİ Parti ise muhalefet blokunun üçüncü kritik aktörü olarak değişimi farklı bir biçimde yaşamaktadır. Nitekim İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener 2023 seçim sonrası yapılan kurultayda yeniden genel başkan seçilmesiyle birlikte farklı bir strateji izleyeceklerini açıklamıştır. “Hür ve müstakil siyaset” adını verdikleri bu yeni strateji ile artık “üçüncü bir yol” takip edeceklerini ilan etmiştir. Bunun nedeni olarak da seçmen ve parti

tabanının kendilerinden iki bloklu siyasete alternatif bir söylem ve politika beklemesini göstermiştir. Dolayısıyla İYİ Parti’nin yerel seçim stratejisi herhangi bir ittifak veya iş birliği yapmadan tek başına yarışmak şeklinde şekillenmiştir.

İYİ Parti’nin “hür ve müstakil” ya da “üçüncü yol” olarak tanımlanan yeni stratejisini anlamak için partinin kuruluşundan bugüne dek yaşanan ve bir türlü aşılamayan problemleri incelemek gerekmektedir. Zira İYİ Parti içine doğduğu siyaset sahnesinde ortaya koyduğu iddiaları bir türlü yerine getirememiş ve sürekli ya kendi kurumsal yapısı ya da muhalefet içerisindeki problemlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu çalışmada İYİ Parti’yi bugünkü konumuna getiren süreç ve sorunlar analiz edilmiştir.

Bu doğrultuda ilk olarak İYİ Parti’nin kuruluşundan itibaren çözemediği ideolojik kimlik arayışı ve bu konuda yaşadığı sorunlar ele alınmıştır. İkinci olarak partinin özgün siyaset üretememe problemi değerlendirilmiştir. Akabinde ise Meral Akşener’in liderlik performansı ve kriz yönetimi incelenmiştir. Son olarak İYİ Parti’nin 31 Mart seçimlerine giderken benimsediği temel strateji ve söylem ele alınmış ve tüm bu hususların nasıl sonuçlar doğurabileceği analiz edilmiştir.

İDEOLOJİK KİMLİK ARAYIŞI VE PARTİ İÇİ AYRIŞMALAR

İYİ Parti’yi kuran kadroların en büyük siyasi iddiası “merkez sağda bulunan boşluğu” doldurmak ve seçmenlere gerçek bir sağ alternatif sunarak AK Parti iktidarına son vermektir. Ancak siyasi ömrü yedi yıla yaklaşan partinin en büyük şanssızlığı, bu iddianın altını dolduramaması ve dolayısıyla tahkim edemediği ideolojik pozisyonu oldu. Bu sorun kurumsal açıdan emekleme aşamasında olan partinin takıldığı ilk engeldi. Zira partinin yanlış teşhisi, ilk düğmenin yanlış

iliklenmesine ve sürekli hatalar üreten bir siyasal sürecin içerisinde hapsolmasına sebep oldu.

Burada İYİ Parti'nin en büyük yanılışı AK Parti ile ilgiliydi. AK Parti Türkiye'nin en büyük kitle partisi olarak merkez ve sağ siyaseti oldukça güçlü bir şekilde dolduruyordu. İYİ Parti'nin AK Parti ile MHP'nin geleneksel anlamda doldurduğu sağ siyasette kendine alan bulmak için ürettiği “merkez sağdaki boşluk” iddiası bu şartlar altında modası geçmiş¹ ve 1990'ları andıran bir söylemden öteye geçemedi.

Kimlik arayışında İYİ Parti'nin bir diğer dezavantajı ise parti içindeki dikey ve yatay doğrultulu ideolojik farklılıklardı. Diğer bir ifadeyle hem parti taban ve tavanı arasında hem de parti elitleri içerisinde ayrışmalar bulunmaktaydı. Çünkü İYİ Parti her ne kadar “merkez sağ” parti olma iddiası ile kurulsun da kadrolarının önemli bir kısmı MHP'li isimlerden oluşmaktaydı. Parti tabanı MHP'nin Cumhur İttifakı stratejisini eleştirerek ona alternatif ve “gerçek” milliyetçi iddiasıyla hareket ederken parti elitleri eski MHP'liler ile eski merkez sağ figürler olarak partinin ideolojik kodları hususunda mücadele ediyordu. Üstelik partinin kısa bir süre içerisinde seçimlere girecek olması hızlı bir tercih yapılması gerekliliğini de beraberinde getiriyordu.

Bu noktada İYİ Parti, “Erdoğan karşıtı milliyetçiler” veya “MHP'li küskün kadrolar” kimliğine bürünerek “seküler ve kentli milliyetçileri” hedefleyen ideolojik bir ara form üretmeye çalıştı. “Merkez sağ” ve seküler figürler ön plana çıkarıldı. Ancak parti yönetimi ve teşkilatının büyük ölçüde MHP'den gelmesi geleneksel milliyetçi kanatta rahatsızlık oluşturdu. Bu rahatsızlık, parti içindeki memnuniyetsiz tüm figürler tarafından tekrarlanan ve artık kronikleşen “yeteri kadar milliyetçi olamama” suçlamasıyla sonuçlandı. İYİ Parti merkez sağ iddiası ortaya

koyduğunda bu eğilimdeki figürler ve liberal gruplar tarafından “aşırı milliyetçi”, milliyetçi seçmenlere yaklaştığında ise CHP ile ittifakı ve özellikle bugünkü adıyla DEM Parti ile aynı tarafta yer alması sebebiyle “yeteri kadar milliyetçi olamamakla” suçlandı. Diğer bir ifadeyle parti, iki kimliği kendinde birleştirmeye çalışırken kimliksiz kaldı.

İYİ Parti'yi kuran kadroların en büyük siyasi iddiası merkez sağda bulunduğunu varsaydığı boşluğu doldurarak ve seçmene gerçek bir sağ alternatif sunarak iktidara gelmekti.

İYİ Parti'nin ideolojik konumlanma sorununu pekiştiren bir diğer mesele siyasete sürekli bir ittifak içinde devam etmesi, hatta bir ittifaka doğmasıydı. İçinde bulunduğu Millet İttifakı çatısı altında CHP'nin yardımcı/ortağı konumunda pozisyon alması yine CHP üzerinden DEM Parti ile ilişki ve temas kurma sebebiyle eleştirildi. İttifak ortağı CHP'nin sorunlu her söylemi ve DEM Parti ile gerçekleştirdiği her temas, İYİ Parti'yi doğrudan etkiledi. İttifakın sürekliliğini sağlamak için sürekli taviz vermek durumunda kalındı. Nitekim bu tavizler birçok kez partinin milliyetçilik iddiasını boşa düşürdü. Ayrıca Millet İttifakı ve altılı masa özelinde ittifak siyaseti bir tür pazarlık ve taviz siyasetine evrildi.

İdeolojik konumunun belirsizliği, parti kurumsallaşmasının önünde de büyük bir sorun olarak yükseldi. Bu durum partinin kendi içinde güçlü ve liyakatli isimler yetişmesini büyük oranda engelledi. Öte yandan siyasi hayatına İYİ Parti ile başlamamış ancak İYİ Parti'ye geçmiş, siyasi açıdan özgül ağırlığa sahip bazı isimler, yaşanan sorunlar sebebiyle büyük oranda partiden istifaya etti. Böylece yönetimde kişisel çıkarlarını önce-

¹ Nebi Miş, “Siyasi Boşluk mu Dediniz?”, *Türkiye*, 23 Şubat 2019.

leyen parti içi elitlerin ağırlığı arttı. Bu durum partiyi Akşener'e, Akşener'i ise "partili elitler"e bağımlı kıldı.² Ancak Akşener'in beklenen seviyede güçlü ve karizmatik bir liderlik ortaya koymaması; parti elitlerinin birçoğunun istifası, partinin her krizde sarsılması ve ağır hasar alması ile sonuçlandı.

Nitekim İYİ Parti, kurulduğu günden bu yana istifalarla gündeme gelmeye devam etti. Giderek kronik hale gelen istifalar İYİ Parti'nin "ideolojik konumunun belirsizliği" ile açıklandı. İstifa edenlerin bir kısmı partinin merkez sağ olma iddiasına rağmen MHP'den farklılaşamadığını ve MHP'li olmayanların yalnızca "vitrin" isimler olduğunu ifade etti.³ Öte yandan ülkücü kökenli isimlerin önemli bir kısmı da partinin milliyetçi hassasiyetlere uygun davranmadığını, ülkücülerin tasfiye edildiğini söyleyerek istifa etti.

Bununla birlikte parti, ilk aşamada FETÖ ile ilişki iddialarıyla da gündeme geldi. Bu iddialara çoğu kez partinin kurucular kurulunda yer alan FETÖ mağduru veya 15 Temmuz darbe girişimi gazisi isimler üzerinden yanıt verildi. Ancak parti vitrininde yer alan bu isimlerin birçoğu da ilerleyen süreçte istifa etti. Söz konusu kişiler genellikle mağduriyetlerinin ve FETÖ ile mücadelelerinin parti tarafından kullanıldığı gerekçesini öne sürdü.⁴ Öte yandan istifa gerekçelerine partinin FETÖ ile bağlantılı olduğu ve/veya FETÖ mensuplarının partide yer aldığı iddiaları da eklendi.

Bu noktada ülkücü veya merkez sağ gelecekte gelen birçok önemli isim partiden istifa etti. Yusuf Halaçoğlu, Nevzat Bor, Özcan Yeniçeri, Vedat Yenerer, Ahat Andican, Durmuş Yılmaz, Aytun Çıray ve Bahadır Erdem partiden

istifa eden önemli isimler arasında yer aldı. Her biri diğerinden farklı olan iddialar eşliğinde partinin kurucular kurulunun neredeyse yüzde 40'ı partiden ayrıldı.⁵

İstifalar yalnızca kurucular kurulunda ve teşkilatlar düzeyinde gerçekleşmedi. Partinin ilk sınavını verdiği 2018 seçimlerinden iki ay gibi kısa bir süre sonra milletvekili istifaları başladı ve ilk olarak İstanbul milletvekilleri Hayati Arkaz ve Fatih Mehmet Şeker istifa etti. Böylece seçimlerin üzerinden henüz iki ay bile geçmemişken 43 olan milletvekili sayısı 41'e düştü. Bu süreçte istifalar, parti içine yönelik sert açıklamalar eşliğinde devam etti. Özellikle İYİ Parti ve CHP'nin 31 Mart yerel seçimlerinde iş birliği yapmaya karar vermesi, parti içindeki rahatsızlıkları artırdı. CHP ile yapılan iş birliği mutabakatının ardından Manisa Milletvekili Tamer Akkal "partililerin yok sayılarak CHP ile pazarlık yapıldığını", HDP'nin birçok büyükşehirde aday çıkarmayarak bu ittifaka destek olacağını ve bunu kabul edemeyeceğini belirterek istifa etti.⁶ Hemen akabinde Genel Başkan Yardımcısı ve Antalya Milletvekili Tuba Vural Çokal da "Parti içinde Türk milliyetçilerinin ve ülkücülerin ikinci sınıf birey yapılmaya ve dışlanmaya çalışılması, söylemlerle eylemlerin birbirini tutmaması ve milliyetçiliğin seçmeni elde tutmaya yönelik bir söyleme dönüşmesi hayal kırıklığına neden olmuştur" diyerek istifasını verdi.⁷

Yerel seçim sonrasında ise partinin Balıkesir Büyükşehir Belediyesi başkan adayı ve yine Balıkesir Milletvekili İsmail Ok, "Soros vakıflarında görev yapanların başkanlık divanında en hassas görevlere getirildiğini, Akşener'in durumu bilmesine rağmen bu kişilerin en hassas birimlerde

2 Baki Laleoğlu, "Muhalefeti Kim Manipüle Ediyor?", *Kriter*, Cilt: 8, Sayı: 81, (2023).

3 "Ruhat Mengi İYİ Parti'den İstifa Etti", *Sabah*, 28 Mayıs 2018.

4 "Meral Akşener'in Başdanışmanından HDP İstifası" *Hürriyet*, 13 Temmuz 2018.

5 "İYİ Parti Çok Kan Kaybetti", 24 TV, 25 Kasım 2023.

6 "İYİ Parti Milletvekili Tamer Akkal İstifa Etti", *Anadolu Ajansı*, 28 Ocak 2019.

7 "İYİ Parti'den İstifa Eden Tuba Vural Çokal'dan Meral Akşener'e Sert Eleştiri", *Sabah*, 17 Şubat 2020.

görevlendirilmesinde bir sakınca görmediğini” ifade etti. İstanbul’da İYİ Parti’nin desteğini alan Ekrem İmamoğlu’nun seçildikten sonra HDP belediyelerini ziyaret etmesini, Selahattin Demirtaş’ın kitabından uyarlanan tiyatro oyununu izlemesini de eleştiren Ok, CHP ile HDP’nin ortak olduğunu ifade etti. Rahatsızlıklarını parti yönetimiyle paylaştığının ancak sonuç alamadığını, bu sebeple istifa etmek durumunda kaldığını belirtti.⁸

2. Olağan Kurultay’da yaşanan “liste krizi” de yine vekil istifalarıyla sonuçlandı. Adana Milletvekili İsmail Koncuk, İYİ Parti’de üç yıldır ideolojik bir söylem birliği oluşturulmadığını, partinin bir kimlik bunalımı içinde olduğunu vurguladı ve istifa etti.⁹ Daha sonrasında Zafer Partisi’ni kuracak olan Ümit Özdağ istifa eden bir diğer önemli isim oldu. 2023 genel seçimleri öncesinde istifa eden son isim ise Yavuz Ağırlioğlu oldu. Altılı masa süreci sonrası Kemal Kılıçdaroğlu’nun cumhurbaşkanı adaylığının kesinleşmesi üzerine Ağırlioğlu, İYİ Parti’nin dayatmaya maruz kaldığını söyledi ve “Kurucusu olduğumuz masada bize pusu kurulmasından rahatsız” ifadelerini kullandı. Ayrıca Kılıçdaroğlu’na oy vermeyeceğini açıkladı ve HDP’nin Kılıçdaroğlu’na destek vermesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirdi.¹⁰

2023 seçimlerinde İYİ Parti, 44 milletvekili ile Mecliste temsil hakkı kazandı. Ancak seçimlerin üzerinden henüz altı ay gibi kısa bir süre geçmişken vekil sayısı 38’e düştü. 2 Kasım’da Eskişehir Milletvekili Nebi Hatipoğlu partisi ile görüş ayrılığı içinde olduğunu belirterek partisinden ayrıldı. 16 Kasım’da istifa edenlere Ankara Milletvekili Adnan Beker de eklendi. Öte yandan partinin eski Mali İşler Başkanı Ümit

Dikbayır, partisi kasasında 132 milyon lira bırakarak mali işler başkanlığı görevini devrettiğini ancak bu paranın kayıp olduğunu iddia etti. Ayrıca yeni yönetimin milletvekillerinden para topladığını Meral Akşener’in oğlu Fatih Akşener’in de seçim sonrası süreçte kendi ekibine 200’er bin TL para verdiğini ileri sürdü.¹¹ Dikbayır kamuoyuna açıkladığı iddialar sebebiyle partiden ihraç edildi. Akabinde Ankara Milletvekili Yüksel Arslan, Akşener’in cumhurbaşkanı seçiminde aday olmadığı için Mansur Yavaş’ı “korkaklık” ile suçladığını belirtti ve Yavaş’a destek olduğunu söyleyerek istifa etti. İstanbul Milletvekili Ayşe Sibel Yanıkömeroğlu da partinin kuruluş ilkelerinden uzaklaştığını söyleyerek partisinden ayrıldı. Böylece 2023 seçimlerinde 44 milletvekili olan İYİ Parti’nin vekil sayısı yaklaşık altı ay içerisinde 38’e geriledi.

İYİ Parti’nin yaşadığı en önemli sorunlardan biri de özgün siyaset ve söylem üretememesi ve birçok hususta CHP ile eş güdümlü hareket eden bir parti olmakla yetinmesiydi.

ÖZGÜN SİYASET SORUNU

İdeolojik konumlanma ve süreklilik kazanan parti içi istifalar dışında İYİ Parti’nin kuruluşundan bugüne yaşadığı en önemli sorunlardan bir diğeri de özgün siyaset ve söylem üretememesi oldu. Bunun da öncelikli sebebi, partinin kurulduğu günden bu yana henüz kendi müstakil varlığıyla kamuoyunu ikna edemeden CHP’nin liderlik ettiği “Millet İttifakı” çatısı altında ittifak ve muhalefet blokunun

⁸ “İsmail Ok İYİ Parti’den İstifa Etti”, Anadolu Ajansı, 17 Şubat 2020.

⁹ “İYİ Parti Milletvekili Koncuk Partisinden İstifa Etti”, TRT Haber, 16 Kasım 2020.

¹⁰ “Ağırlioğlu İYİ Parti’den İstifa Etti”, TRT Haber, 28 Mart 2023.

¹¹ “Ümit Dikbayır’dan Dikkat Çeken İddia: Akşener’in Oğlu Poşetlerle 200’er Bin TL Para Dağıttı”, *Milliyet*, 24 Kasım 2023.

iki numaralı aktörü olmasıydı. Bu durum İYİ Parti'nin birçok hususta CHP ile eş güdümlü şekilde hareket eden bir parti olmasıyla sonuçlandı. Böylece uzun süre özgün sayılabilecek bir söylem ve politika geliştirilemedi.

Normal şartlar altında 2019'da yapılması planlanan seçimlerin 24 Haziran 2018'e çekilmesiyle İYİ Parti, kuruluşundan yaklaşık sekiz ay sonra ilk seçim sınavını vermek durumunda kaldı. Ancak bu noktada partinin seçimlere katılıp katılamayacağı tartışma konusuydu. Zira Seçim Kanunu'na göre bir partinin seçimlere katılabilmesi için oy verme gününden en az altı ay evvel illerin en az yarısında teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olmaları veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) gruplarının (en az 20 milletvekili) bulunması gerekmektedir.¹² İYİ Parti ise teşkilatlanma sürecini henüz söz konusu şartları sağlayacak düzeyde tamamlayamamıştı ve yalnızca MHP'den istifa eden beş milletvekiline sahipti. Bunun üzerine Meral Akşener, seçimlere girebilmek için Kemal Kılıçdaroğlu'ndan on beş vekil talebinde bulundu. Kılıçdaroğlu bu talebi kabul etti ve CHP'li on beş vekil, partisinden istifa ederek İYİ Parti'ye geçti. Bu sayede İYİ Parti 20 vekille Mecliste grup kurabildi ve seçimlere katılabilme yeterliliği kazandı.¹³ Böylece CHP ile ittifakın ilk somut adımı atılmış oldu. Genel seçimlerin hemen öncesinde ise CHP, İYİ Parti ve Saadet Partisi bir ittifak protokolü imzaladı ve "Millet İttifakı" kuruldu.¹⁴

Millet İttifakı, genel seçimlerle sınırlandırılmadı. Her ne kadar 2018 seçimlerinde ittifak başarılı bir sonuç elde edememiş olsa da genel se-

çimlerin hemen ardından 2019'da yapılacak yerel seçim gündemiyle CHP ve İYİ Parti arasındaki ittifak görüşmeleri başladı. Uzun ve tartışmalı süren görüşmeler nihayetinde 13 büyükşehir ve 18 ilde CHP'nin; 10 büyükşehir, 12 il ve 97 ilçede İYİ Parti'nin adaylarının desteklenmesine karar verildi.¹⁵ Geniş çaplı ittifaka rağmen 2019 seçimlerinde İYİ Parti hiçbir büyükşehir ve il belediyesi kazanamazken yalnızca on dokuz ilçe ve altı belde kazanabildi. CHP ise İYİ Parti'den aldığı destekle 5'i büyükşehir, 5'i il olmak üzere 17 belediye kazandı. Böylece İYİ Parti, ittifak sayesinde herhangi bir kazanım edemezken "CHP'ye kazandıran parti" rolü üstlendi.

2019 seçimlerinde HDP'nin bazı yerlerde aday göstermeyerek Millet İttifakı'nın adayını desteklemesi, İYİ Parti'nin HDP ile dolaylı bir ilişki içinde olduğu gerekçesiyle sıklıkla eleştirildi. İttifaktan ayrılmaması ve CHP'nin de HDP ile arasına mesafe koymaması, partiyi bu tartışmalar ekseninde oldukça yıprattı. Bu gibi anlarda Bahçeli, Akşener'e "evine dön" çağrısını birkaç kez yinelese de bu çağrı Akşener tarafından reddedildi.

2023'e kadar seçimsiz geçen süreç içinde CHP ve İYİ Parti arasındaki ittifak devam ettirildi. Ancak ittifak içindeki tartışmalar da beraberinde süregeldi. Özellikle HDP'nin ittifaka dışarıdan destek verdiği iddiaları, seçimdeki iş birliği nedeniyle ikna edici bir şekilde yalanlanamadı. İttifak içindeki uyumsuzluk ise çoğu zaman görmezden gelindi. Başta Mecliste oylanan tezkereler olmak üzere, birçok hususta iki parti farklı yerde konumlandı.¹⁶ Ancak bu gibi durumlarda İYİ Parti, ittifaka ters düşmemek için güçlü bir söylem veya CHP'ye yönelik kapsamlı bir eleştiri geliştirmedi.

12 31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle; bu maddenin (11) numaralı bendinde yer alan "veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde gruplarının bulunması" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Daha detaylı bilgi için bkz. "Seçim Kanunları ve Siyasi Partiler Kanunu", TBMM, https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlari/2022/Secim_Kanunu_2022.pdf, (Erişim tarihi: 1 Mart 2024).

13 "15 CHP Milletvekili İstifa Edip İYİ Parti'ye Geçti", NTV, 23 Nisan 2018.

14 "Millet İttifakı Resmen Kuruldu", *Milliyet*, 5 Mayıs 2018.

15 "2019'da İYİ Parti", *2019'da Türkiye*, ed. Nebi Miş, Muhittin Ataman vd. (SETA Yayınları, İstanbul: 2019), s. 51.

16 Nasuhi Güngör, "Tezkereler, CHP ve İYİ Parti", *Habertürk*, 24 Haziran 2022.

Bu süreçte ittifakın daha uyumlu bir şekilde devam ettirileceği ve partilerin söylemlerindeki farklılıkların ön plana çıkarmayan yeni bir model arayışı başladı. Bir başka deyişle özellikle seçimsiz geçen yaklaşık dört yıllık süreçte ittifakın daha sorunsuz şekilde ilerlemesi, bir sonraki seçimlere kadar ilişkilerin sürdürülmesi hedeflenmekteydi. Böylece “güçlendirilmiş parlamenter sistem” teması ön plana çıktı.

Süreç; CHP ve İYİ Parti başta olmak üzere Saadet Partisi, Demokrat Parti ve AK Parti'den ayrılan isimlerin kurduğu DEVA ve Gelecek partilerinin, parlamenter sisteme dönüş konusu özelinde birbirleriyle görüşmeler gerçekleştirilmesi şeklinde başladı. Bu düzensiz görüşmeler Kılıçdaroğlu'nun çağrısı ile bir masa etrafında toplandı. İlk defa 12 Şubat 2022'de bir masa etrafında yapılan toplantı, sonraki süreçte “altılı masa” olarak adlandırılmaya başlandı. 2023 seçimleri yaklaşana kadar masanın gündeminde “parlamenter sisteme dönüş” başlığı yer almaktaydı. Konuyla ilgili partiler arasında büyük bir uyumsuzluk yaşanmadı. Ancak seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte adaylık konusu ve ittifak süreci de gündeme gelmeye başladı. Bu gibi konular ise ittifak içindeki tartışmaları ve uyumsuzluğu yeniden gün yüzüne çıkardı.

Söz konusu ittifak süreci İYİ Parti açısından değerlendirildiğinde, ittifak bileşenlerinin genişlemesiyle birlikte partinin “CHP'ye kazandıran ortak” rolü ve ittifak içindeki güçlü pozisyonu, diğer bir ifadeyle seçmenlerini ikna edebilmek için kendini konumlandığı “kilit parti” pozisyonu aşınmaya başladı. Zira CHP, masanın esas sahipliğini üstlenirken İYİ Parti, henüz hiç seçim geçirmemiş DEVA ve Gelecek partileri ve oy oranları oldukça sınırlı olan Saadet ve Demokrat partileri ile eş pozisyonda konumlandırıldı. Kurulduğu günden itibaren CHP ile bir şekilde ittifak içinde yer alan ve CHP'nin kendisini zora düşüren tüm söylemlerine rağmen ittifaka

ve ittifak protokolüne sadık kalmaya çalışan İYİ Parti, günün sonunda masada özgül ağırlığı olmayan ve CHP dışındaki partilerle aynı konuma indirgenen bir parti haline geldi. Bu da doğal olarak parti içerisinde ve seçmen nezdinde rahatsızlığa sebep oldu.

Altılı masa süresince İYİ Parti'yi en zor duruma düşüren husus ise HDP ile ilişkiler oldu. CHP'nin karşısında bir tutum almamak ve ortak söylemi bozmamak adına konuyla ilgili birçok kez taviz verildi. Her ne kadar CHP'nin HDP ile temasları sonrasında parti yetkilileri “Biz CHP ile aynı siyasi görüşe mensup iki parti değiliz”,¹⁷ “Millet İttifakı'na Katolik nikahı ile bağlı değiliz”,¹⁸ “HDP'yi PKK'nın yanında konumlandırıyoruz”¹⁹ ve “Bizim masada HDP yok”²⁰ gibi açıklamalar yapsa da bunlar yeteri kadar ikna edici olmadı.

2023 seçim sonuçları ittifak siyasetinin İYİ Parti'ye maliyetini açık bir şekilde gösterirken bağımsız ve özgün siyaset ihtiyacını da görmezden gelinemeyecek şekilde ortaya koydu.

İYİ Parti 2023 seçimlerine de özgün bir söylem ve politikadan yoksun bir şekilde, ittifak içindeki tartışmalar ve HDP ile ilişki iddiaları eşliğinde girdi. Seçim süresince HDP ile ittifak içinde olmadığını sürekli olarak anlatmak durumunda kaldı. Bu durum İYİ Parti'ye hem vakit hem de enerji kaybettirdi. Partinin seçim kampanyası vaatler, projeler ve adaylardan ziyade HDP ile ittifak/ilişki iddialarının

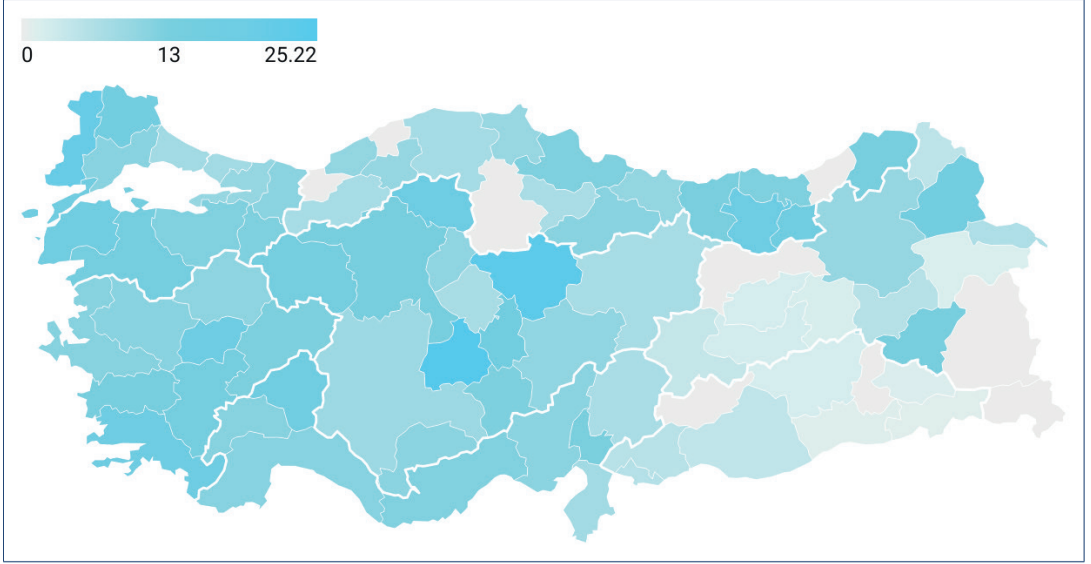
17 “Millet İttifakı'nda ‘Yargı Paketi’ Krizi”, *Milliyet*, 23 Eylül 2019.

18 “CHP ile İttifak Uzun Süremez”, *Yeni Şafak*, 4 Ekim 2019.

19 “Akşener: HDP'yi, PKK'nın Yanında Konumlandırıyoruz”, NTV, 3 Kasım 2021.

20 “Akşener: Bizim Masada HDP Yok”, TRT Haber, 6 Mayıs 2023.

HARİTA 1. İYİ PARTİ SEÇİM SONUÇLARI (2023)

reddi üzerine kuruldu. Ancak CHP'nin İYİ Parti'nin sözlerine ters düşen tutum ve söylemleri, partinin bu konuda başarılı olmasının önündeki en büyük engeldi. Seçimlerde ise İYİ Parti, Türkiye genelinde yüzde 9,69 oranında oy alarak 44 milletvekili ile Mecliste temsil hakkı kazandı.

Seçim sonuçları ittifak siyasetinin partiye maliyetini açık bir şekilde gösterirken bağımsız ve özgün siyaset ihtiyacını bu defa görmezden gelinemeyecek bir şekilde ortaya koydu.²¹ Seçimlerin akabinde İYİ Parti kanadından ittifakın bittiğine yönelik açıklamalar yapılmaya başlandı.²² Öte yandan 2024 yerel seçimlerinde CHP ve İYİ Parti'nin nasıl bir strateji izleyeceği merak konusuydu. Akşener bu süreçte yaptığı açıklamalarda ittifaka yönelik “öz eleştiri” yaparak bütün partilerin yerel seçimlere tek başına ve ayrı olarak girmesi gerektiği çağrısında bulundu ve İYİ Parti'nin “hür ve müstakil” siyaseti benimseyeceğini

açıkladı.²³ Böylece İYİ Parti kuruluşundan itibaren ilk defa “bağımsız” olma hedefine yöneldi.

Meral Akşener'in Liderlik Performansı

İYİ Parti için kurulduğu günden itibaren liderlik meselesi en karmaşık problemdi. Zira parti, MHP içindeki muhalif kanadı oluşturan ve Devlet Bahçeli'ye karşı muhalefet rolü üstlenen isimlerle kurulmuştu. Parti elitleri arasında Meral Akşener'in dışında Koray Aydın, Ümit Özdağ ve Müsavat Dervişoğlu gibi yakın veya uzak geçmişte liderlik iddiası olan, MHP'de genel başkanlık için Bahçeli veya birbirleriyle yarışan kişiler bulunuyordu ve bu isimler belirli bir güç ve özgül ağırlığa sahiplerdi.

Söz konusu isimler henüz MHP'de siyasete devam ederken parti içi muhalif kanadı birleştirmeye yönelik birçok girişimde bulunulmuş, son olarak 2017 referandum sürecinde “Türk Milliyetçileri Hayır Diyor” platformu üzerinden muhalif kanat bir araya getirilmeye çalışılmıştı. Ancak

21 Fatma Zehra Özdemir, “İYİ Parti'nin Varoluşsal Krizi”, *Kriter*, Cilt: 8, Sayı: 86, (2024).

22 “İYİ Parti Genel Sekreteri Poyraz: 28 Mayıs İtibarıyla Seçim İttifakı Bitmiştir”, NTV, 1 Haziran 2023.

23 “Meral Akşener: Biz Hür ve Müstakil Olarak Seçime Giriyoruz”, *Milliyet*, 13 Ekim 2023.

bu gibi girişimlerde dahi ayrılıklar baş göstermiş ve birliktelik uzun süreli olmamıştı. Kısa bir süre sonra bir araya getirilemeyen muhalif kanat ve her biri liderlik iddiasında olan isimler, Akşener'in liderliği altında bir parti kurmaya razı oldu. Dolayısıyla parti içinde Akşener'in bir mücadele sonucu kazanılmış değil rızaya dayalı bir liderliği vardı. Nitekim Akşener'in kritik durumlarda ve parti için kırılma noktası sayılabilecek olaylarda sergilediği tutumlar ve yaşadığı tereddütler bu durumun en önemli göstergesi oldu.

İlk olarak partinin 2018 seçimlerine girebilmek için CHP'den on beş vekil transfer etmesi, daha sonrasında en çok gündeme getirilen konulardan biri oldu. İlerleyen süreçte Akşener'in kendisi de "CHP'den seçime girmek için istediğim on beş vekil hayatımın en büyük pişmanlığıdır" açıklamasını yapacaktı.²⁴ Bu hamle ile birlikte İYİ Parti, özgün bir kimlik ve siyaset ortaya koyamadan, kurulduğu ilk andan itibaren CHP ile iş birliği/ittifak içinde yer aldı ve bir "borç siyaseti"nin içine girdi. Fakat bu durumu daha ileri boyuta taşımamak adına Akşener, cumhurbaşkanı seçimlerinde CHP'nin "ortak aday" teklifine karşı çıkarak kendisi aday olmayı tercih etti. Fakat partisinin altında bir oy alarak liderlik karizması sarsıldı. Daha sonra yaptığı açıklamada ise 2018 seçimlerini ve adaylığını değerlendirirken "Parlamentar demokrasiye geçinceye kadar farklılıklarımızı muhafaza edip, müştereklerimizi öne çıkarıp bir bütünlük sağlamalıyız. Sonra böyle bedeller oluyor" ifadelerini kullandı²⁵ ve kendisinin tercihi sonucu Millet İttifakı'nın mecbur kaldığı çoklu aday kararının arkasında durmadı.

Tartışmalı Kurultay Süreçleri

24 Haziran 2018 seçimlerinde İYİ Parti yüzde 9,96 alırken Akşener yüzde 7,42 oranında oy ala-

bildi. Seçimlerin hemen akabinde ise sonuçları değerlendirmek üzere teşkilat çalıştay düzenlendi. Partinin çalıştay kampında ciddi tartışmalar yaşandı. Partililer 24 Haziran seçimlerindeki başarısızlığın sorumlusu olarak Akşener'i suçladı. Onu sert bir dille eleştirdi ve milletvekili seçim listelerini başarısızlığın temel sebebi olarak değerlendirdi. Eleştiriler üzerine Akşener istifa ettiğini söyleyerek odasına çekildi.

Partililer ilk aşamada istifa haberini yalancılığı. Fakat Akşener, parti tüzüğüne kendisine tanıdığı yetkiye dayanarak olağanüstü kurultay kararı aldığını ve kendisinin bu kurultayda aday olmayacağını açıkladı.²⁶ Ümit Özdağ, Koray Aydın ve Aytun Çıray gibi isimler, Akşener'den başka kimsenin İYİ Parti "lideri" olamayacağını açıkladı ve Akşener'in genel başkan olması için ısrarcı oldu. Pek çok partili de bu ısrarı devam ettirdi. Hatta bazı partililer Akşener'in evinin önünde "nöbet" tutma kararı aldı.²⁷ Bunun üzerine Akşener 72 saat mühlet istedi ve çok geçmeden "kurmaylarının ısrarlarına dayanamayıp" kurultayda yeniden aday olma kararı aldı. Akşener geri dönüşünü "Kararınıza teslim oldum. İradenize boyun eğdim. Gel dediniz, geldim" sözleri ile açıkladı.²⁸ 12 Ağustos'ta ise İYİ Parti 2. Olağanüstü Kurultay'ını gerçekleştirdi. Kurultayda Akşener'e herhangi bir rakip aday çıkmadı. Böylelikle Akşener istifa blöfıyla güven tazeledi ve partinin üzerinde uzlaştığı lider olma yolunda önemli bir adım attı. Ancak bu hamle aynı zamanda karşılaştığı ilk büyük zorlukta partisini yarı yolda bırakan bir profil izleniminin seçmen ve taban nezdinde yaygınlaşmasına sebep oldu. Öte yandan bundan sonra gerçekleştirilecek her

²⁴ "İYİ Parti'de Kurultay Kararının Nedeni Belli Oldu", *Yeni Şafak*, 22 Temmuz 2018.

²⁷ "Akşener'in Evinin Önünde Nöbet Tutuyorlar", *Hürriyet*, 23 Temmuz 2018.

²⁸ "İradenize Boyun Eğdim 'Gel' Dediniz Geldim", *Anadolu Ajansı*, 12 Ağustos 2018.

²⁴ "Akşener: CHP'den Seçime Girmek için İstediyim 15 Vekil Hayatımın En Büyük Pişmanlığı", *TRT Haber*, 26 Haziran 2023.

²⁵ Karar TV, YouTube, 8 Mayıs 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=fLz7pL-UZ6k>, (Erişim tarihi: 23 Şubat 2024).

kurultayın sorunlu ve tartışmalı olması, İYİ Parti'de bir gelenek haline geldi.

2019'a gelindiğinde sene içerisinde iki olağanüstü kurultay daha gerçekleştirildi. 25 Mayıs'ta yapılan 3. Olağanüstü Kurultay'da parti tüzüğünde 92 maddelik değişiklik yapıldı. Bu değişikliklerin en önemlisi genel başkana Genel İdare Kurulu (GİK) üyesi olmayan üç parti üyesini Başkanlık Divanına atama yetkisi verilmesiydi. 3 Ağustos'ta gerçekleştirilen 4. Olağanüstü Kurultay'da ise genel başkan seçimi yapılmadan partinin üst düzey yönetimi belirlendi. Kurultay'da öne çıkan en önemli husus GİK üyelerinin Akşener'in oluşturduğu anahtar listeye değil çarşaf liste yöntemiyle seçilmesiydi. Buna karşın 239 kişilik listede 110 ile 150. sıra arasında yer alan isimlerin "genel başkanın anahtar listesi olduğu" ileri sürüldü.²⁹ İddialar Koray Aydın tarafından yalanlandı ancak bazı delegeler usulsüzlük yapıldığı gerekçesiyle hukuki süreç başlatmak istedi.³⁰

Akşener'in "hür ve müstakil siyaset" kararını partililere tam anlamıyla benimsetememesi liderlik krizinde yeni bir çatlak oluşturdu.

Liste krizi, 20 Eylül 2020'de gerçekleştirilen 2. Olağan Kurultay'da daha büyük bir şekilde tekrar yaşandı. Bu kurultayda parti içinde kritik role sahip bazı isimler GİK'e giremedi. Kulislerde bazı partililer tarafından delegeye "İlk 75'te dahi olsa seçilmeyecekler" başlıklı bir listenin dağıtıldığı, seçilemeyen kritik isimlerin söz konusu listede yer aldığı ve bu sebeple seçilemediği belirtildi.³¹ Listede Ümit Özdağ, İsmail Konuk ve Aytun

²⁹ "Çarşaf Listede 'Blok' Krizi", *Milliyet*, 5 Ağustos 2019.

³⁰ "İYİ Parti'de Yeni Kadrolar Belirlendi", *Habertürk*, 6 Ağustos 2019.

³¹ "İYİ Parti'de Liste Krizi Büyüyor", *Sabah*, 26 Eylül 2020.

Çıray gibi isimlerin bulunduğu öne sürüldü. Söz konusu listeyi hazırlayan kişinin ise Koray Aydın olduğu iddia edildi. Nitekim önceki kurultayda da "anahtar liste"de payı olduğu iddia edilen Aydın'a yönelik tepkiler büyümeye başladı. Bazı partililer Akşener ile görüştü ve şikayetlerini dile getirdi.³² Ancak Akşener tepkilere rağmen Aydın'ı yeniden partinin teşkilatlardan sorumlu genel başkan yardımcısı yaptı. Bu durum partideki rahatsızlığın tırmanmasına neden oldu. Parti içindeki memnuniyetsiz isimler bu aşamadan sonra daha sert açıklamalar yapmaya başladı.

Akşener tüm bunların ardından parti içinde yükselen memnuniyetsiz seslere karşı daha sert bir tutum sergilemeye başladı. 24 Haziran 2023'te yapılan 3. Olağan Kurultay'da tek başına aday olan ve yeniden genel başkan seçilen Akşener, yaptığı konuşmada parti içi muhalefeti hedef aldı. Çeşitli yöntemlerle demokrasiyi oluşturmaya çalıştığını, bu amaçla iki kere blok liste, çarşaf liste ve yarı çarşaf liste yaptığını ancak bunlara sürekli olarak itirazlar geldiğini ve parti içinde kimseyi mutlu edemediğini söyledi. Akşener, kurultayların hesaplaşma yeri olduğuna işaret ederek "Ben hesap vereceğim, siz de hesap vereceksiniz" ifadelerini kullandı. Parti içinde yöneticilik taleplerinin bitmediğini ifade etti ve "Artık bu partide şımarıklık, hadsizlik bitmiştir. Herkes haddini bilecek" ifadelerini kullandı.³³

KEMAL KILIÇDAROĞLU'NUN ADAYLIĞI VE ALTILI MASA KRİZİ

Meral Akşener'in 3. Olağan Kurultay'da sert bir tonda konuşma yapmasının en önemli sebebi 2023 seçimlerinde partisinin başarısız olması ve doğal olarak bu başarısızlıktan genel başkanın so-

³² "İYİ Parti'de Liste Krizi Büyüyor", *Hürriyet*, 5 Ekim 2020.

³³ "İYİ Parti'de 3. Olağan Kurultay", *NTV*, 24 Haziran 2023.

rumlu tutulmasıydı. Süreç içinde bilhassa CHP ile ittifakı sürdürme kararı, en çok eleştirilen konulardan biriydi. Birçok partinin 2023 seçimlerine müstakil olarak girme ısrarına rağmen ittifak devam ettirildi. Dahası Akşener, neredeyse tüm partilerin itiraz ettiği “Kılıçdaroğlu’nun adaylığı”nı engelleyemedi. Henüz masada adaylık konuşulmazken Akşener, sıklıkla “kazanacak aday” vurgusu yaparak Ekrem İmamoğlu veya Mansur Yavaş’ın aday olması gerektiğini dile getirmişti. Akşener’in bu sözleri Kılıçdaroğlu tarafından ya görmezden gelindi ya da aday göstermek istediği iki kişinin de CHP’li olduğu hatırlatılarak “CHP’nin iç işlerine müdahale” olarak yorumlandı.³⁴ Ancak Akşener’in bu çıkışları, İYİ Parti taban ve seçmenindeki beklentiyi yükseltti.

3-6 Mart tarihleri, Akşener ve İYİ Parti için kritik bir dönüm noktası oldu. Akşener, Kılıçdaroğlu’nun adaylığına karşı oldukça sert ve geri dönüşe açık kapı bırakmayacak bir açıklama yaparak masadan ayrıldıklarını duyurdu. İYİ Parti’nin kısıp alındığını, dayatmaya mecbur bırakıldığını, “ölümle sıtma arasında bir tercihe” zorlandığını ve “buna boyun eğmeyeceklerini” söyledi. Şahsi hırsların Türkiye’ye tercih edildiğini, altılı masanın artık millet iradesini yansıtmayı kabiliyetini kaybettiğini dile getirdi. Ayrıca masayı “kumar ve noter masası” olarak nitelendirdi. İmamoğlu ve Yavaş’a seslenerek aday olmaları çağrısında bulundu.³⁵ 2021’den itibaren ısrarla cumhurbaşkanı değil başbakan olacağını söyleyen Akşener, kendisinin aday olamadığı; “kazanacak aday” vurgusu ve iddiası sebebiyle Yavaş ve İmamoğlu dışında kimseyi aday gösteremediği ancak bu iki ismin de adaylığı kabul etmediği bir durumda kaldı. Bu esnada CHP, elindeki medya

gücünü de kullanarak hem Akşener’i hem de İYİ Parti’yi kamuoyu baskısı altına aldı. 3-6 Mart arasında söz konusu medya hem Akşener’i hem de İYİ Parti’yi “gizli AKP’li”, “sarayın adamı” ve “beşli çeteden fonlanan” gibi iddialar üzerinden itibarsızlaştırmaya başladı.³⁶ Akşener, sahip olduğu kısıtlı manevra alanının da etkisiyle yaptığı sert çıkışa rağmen cumhurbaşkanı olması şartını koştuğu İmamoğlu ve Yavaş’ın “icracı ve yetkili cumhurbaşkanı olması” şartıyla masaya geri döndü ve Kılıçdaroğlu’nun adaylığını kabul etti.³⁷ Dolayısıyla güçlü bir irade ortaya koyamadı veya koyduğu iradeyi sürdüremedi ve Kılıçdaroğlu aday oldu.

İYİ PARTİ’NİN VAROLUŞSAL KRİZİ VE “HÜR VE MÜSTAKİL” SİYASET KARARI

İYİ Parti, sınırları CHP tarafından çizilen bir tür “mecburiyet siyaseti”ne bağlı kalmanın bedelini seçimlerde ödedi.³⁸ Seçim sonuçları İYİ Parti’nin, CHP’ye bağımlı olduğu müddetçe varlığını devam ettiremeyeceğini, MHP’nin CHP yanındaki iz düşümü profilinden kurtulamayacağını gösterdi. Öte yandan seçmen ve tabanın artık partiden umudunu kesip alternatiflere yönelebileceği, İYİ Parti’den ayrılarak kurulan Zafer Partisi’nin de İYİ Parti’nin pozisyonunu daha özgün bir söylemle işgal edebileceği riskini daha görünür hale getirdi.

Bu sebeple seçimlerin hemen akabinde Akşener, 31 Mart 2024 yerel seçimlerini gündeme aldı. Önce 24 Haziran’da gerçekleştirilen 3. Olağan Kurultay’da, ardından 26 Ağustos’ta

³⁴ Baki Laleoğlu, “CHP’de Yeni Dönem ve Değişimin Sınırları”, *SETA Analiz*, Sayı: 397, (Kasım 2023), s. 11.

³⁷ “6’lı Masada Krizi Çözen Formül”, NTV, 6 Mart 2023.

³⁸ Baki Laleoğlu, “İYİ Parti ve Üçüncü Yol Popülizmi”, *Kriter*, Cilt: 8, Sayı: 83, (2023).

³⁴ “Bir Parti Başka Bir Partinin İçişlerine Karışmamalı”, *Hürriyet*, 20 Aralık 2022.

³⁵ “İYİ Parti Genel Başkanı Akşener: Altılı Masa Tek Bir Adayın Tasdiki İçin Çalışan Noter Masasına Dönüşmüştür”, *Anadolu Ajansı*, 3 Mart 2023.

Afyonkarahisar'da gerçekleştirdiği mitingde İYİ Parti'nin kapılarını ittifaka kapattı. Yeni yol haritasını açıklayan Akşener, seçimlere “özü başına” gireceğini söyledi ve “hür ve müstakil” siyaseti başlattığını duyurdu. Bu açıklama İYİ Parti'nin seçimlere artık bir ittifak çatısı altında girmeyeceğini ve kendi adaylarını göstereceğini ifade etmekteydi.

2023 seçim sonuçları İYİ Parti'nin CHP'ye bağımlı olduğu müddetçe varlığını devam ettiremeyeceğini, MHP'nin CHP yanındaki iz düşümü profilinden kurtulamayacağını gösterdi.

İYİ Parti'nin kuruluşundan itibaren CHP ve Millet İttifakı'nın yanında yer alması, parti-nin de bu yönde bir siyaset, söylem ve strateji üretmesiyle sonuçlanmıştı. Bu birlikteliğin en önemli odağı ise “Erdoğan karşıtlığı”ydı. Parti elitlerinin, taban ve seçmenlerin önemli bir kısmı da bu odak üzerinden ikna edilmişti. Dolayısıyla hür ve müstakil siyaset, parti içinde dirençle karşılaştı.³⁹ Öte yandan kurulduğu günden itibaren CHP ile bir şekilde ittifak siyaseti yürüten İYİ Parti'deki bazı aktörler, siyasette ve parti içinde bu ittifak sayesinde rol alabilmişti. Elde ettiği bireysel kazanımları ittifaka borçlu olan bu aktörler, doğal olarak hür ve müstakil siyaset kararına karşı çıkmaya başladı. Nitekim bu kararın ardında Özgür Özel, iş birliği talebiyle Akşener ile görüşme gerçekleştirirse de bu talep Akşener ve partililerin bir bölümü tarafından reddedildi. Ancak bazı partililer iş birliğinden yana tavır aldı ve istifa etti. Dolayısıyla Akşener'in, “hür ve müs-

takil siyaset” kararını partililere tam anlamıyla benimsetememesi, liderlik krizinde yeni bir çatlak oluşturdu.

Özellikle İYİ Parti İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Meclis Grubunda CHP ile iş birliği yapılmaması tepki çekti. İYİ Parti İBB Grup Başkanvekili İbrahim Özkan, hür ve müstakil siyaset kararını kabul etmeyerek partisinden istifa etmiş ancak Belediye Meclisindeki İYİ Parti grubu tarafından yeniden grup başkanvekili seçilmişti. Bunun üzerine Akşener, karara imza atan üyeleri de kesin ihraç talebiyle disipline sevk etti.⁴⁰ Özkan, bu olayların ardından İmamoğlu ile “arka kapı diplomasisi” yürüttüğünü, İmamoğlu'ndan 3 ilçe belediye başkanlığı, 14 belediyede belediye başkan yardımcılığı ve 25 İBB Meclisi üyeliği talep ettiğini ve bu talebinin olumlu karşılandığını açıkladı.⁴¹

Akşener söz konusu görüşmelerden kendisinin ve parti genel merkezinin haberi olmadığını, kendilerine kurumsal bir operasyon yapıldığını ve bunun da savaş ilanı olduğunu söyleyerek bu meydan okumayı kabul ettiğini açıkladı.⁴² Ancak Akşener'in liderliği, İmamoğlu'nun bu hamlesi ile yeniden tartışmaya açık hale geldi. Zira Akşener bir başka partiden olmasına rağmen 2023 seçimlerinde İmamoğlu'nun cumhurbaşkanı adayı olması için elinden geleni yapmış, hatta bu gerekçeyle uzun zamandır içinde bulunduğu ittifakı terk etmişti. Fakat İmamoğlu'nun, başından beri yanında duran Akşener'i ekarte ederek karşısına alması ve İBB Meclisi üzerinden ittifak planı kurması partililerin Akşener'in tercihlerini sorgulamasıyla sonuçlandı.

40 “İstifa Ettirilen İbrahim Özkan'ı Yeniden Seçen Üyeler Disipline Sevk Edildi”, TRT Haber, 14 Aralık 2023.

41 “Ekrem İmamoğlu ile Arka Kapı Diplomasisi Yürüttüm”, *Sabah*, 16 Aralık 2023.

42 “Akşener: Partimize Kurumsal Operasyon Yapılıyor, Bu Bir Savaş İlanı”, TRT Haber, 20 Aralık 2023.

39 Özdemir, “İYİ Parti'nin Varoluşsal Krizi”.

Üçüncü Yol Stratejisi

Hür ve müstakil siyaset kararında eleştirilebilecek bir diğer nokta, Akşener'in bu kararı alırken seçim mağlubiyeti sorumluluğundan kaçınmasıydı. Akşener 2023 seçim mağlubiyetinin sorumluluğunu kendisini ayırıştırarak CHP, Kılıçdaroğlu ve ittifaka yükledi. Nitekim bazı partililerin yaptığı öz eleştirilerin tamamı da ittifaka yönelikti. Dolayısıyla parti taban ve seçmenine verilmesi gereken mağlubiyet hesabı, ittifak üzerinden oldubittiye getirildi.

Her ne kadar CHP'nin ittifak ve iş birliği çağrılarını devam etse de İYİ Parti'nin "hür ve müstakil" vurgusu seçim sürecinde de devam etti. İYİ Parti, başta büyükşehirler olmak üzere birçok yerde adaylarını açıklamaya başladı. Parti içi dirence rağmen Akşener başta İzmir, Adana ve Eskişehir olmak üzere, 2019 seçimlerinde CHP adayını destekledikleri illerde adaylarını açıklamaya başladı. İzmir'de İYİ Parti Kalkınma Politikaları Başkanı ve İzmir Milletvekili Ümit Özlale, Eskişehir'de ise iş insanı Melih Aydın aday gösterildi. Bu süreçte İstanbul ve Ankara'da İYİ Parti'nin CHP adayını destekleyebileceği iddiaları gündeme gelirken birçok partili bu iddiaları yalanladı. İlk aşamada İstanbul başta olmak üzere birçok yerde İYİ Parti'nin "tavşan aday" gösterebileceği konuşulsa da Akşener, İmamoğlu'nu suçladığı konuşmasının ardından İstanbul'da popüler isimlerden biri olan Buğra Kavuncu'yu aday yaparak bu tartışmaların önüne geçti. Ankara adayı ise Cengiz Topel Yıldırım oldu. Ardından Akşener, partisinin grup toplantılarında peyderpey adaylarını açıklamaya devam etti. Öte yandan yine İstanbul başta olmak üzere CHP'li belediyelere yönelik sert eleştiri ve söylemler geliştirildi. Başta parti içindekiler olmak üzere birçok kişi İYİ Parti'nin bu söylem ve stratejisini eleştirse de parti 3-6 Mart sürecinde yaptığı hatayı –en azından şimdilik – tekrarlamadı ve bu konuda geri adım atılmayacağı belirtildi.

Akşener birçok konuşmasında ana muhalefeti de hedef alarak "üçüncü yol" vurgusu yaptı. "Artık Edi-Büdü siyasetine 'dur' diyen bir İYİ Parti var", "Hem iktidarın hem muhalefetin tek derdi İYİ Parti" gibi söylemler de bu vurguyu taşıyan ifadelerden bazıları oldu.⁴³ Öte yandan yerel seçim sürecince üçüncü yol vurgusu taşıyan bir kampanya başlatıldı. Bu noktada "Mecbur değilsin" sloganı kullanıldı.

24 Şubat'ta ise partinin yerel seçim beyanname ve adayları tanıtıldı. "Türkiye için En İyisi" başlığıyla hazırlanan beyanname, üç ana başlık ve otuz alt başlıktan oluştu. "Yerel Yönetim Anlayışı", "En İyiler: 2024 Kent Yönetim Vizyonu" ve "En İyiler Kent Vizyon Uygulamaları" ana başlıklar arasında yer aldı. Beyanname de İstanbul Büyükşehir Yasası'nın oluşturulması; kentlerin depreme dirençli hale getirilmesi; yeni bir kentsel dönüşüm anlayışının inşa edilmesi; gençlere, kadınlara, engellilere ve emeklilere sosyal yardımların sağlanması gibi vaatler ön plana çıktı.⁴⁴ Öte yandan hem beyanname de Akşener'in tanıtım konuşmasında "sığınmacı ve göçmen" vurgusu dikkat çekti. Akşener tanıtım programında yaptığı konuşmada "hür ve müstakil siyaset" vurgusunu yeniledi. Kurulduğu günden bugüne ittifak siyaseti içinde yer alan Akşener "Adına 'ittifak sistemi' dedikleri milletsiz bir siyaset düzlemi milletimizi adeta esir aldı" ifadelerini kullandı.

SONUÇ

Netice olarak 31 Mart'a doğru İYİ Parti, aldığı kararlar ve bulunduğu konum itibarıyla kuruluşundan itibaren yaşadığı sürecin sonucu olarak

43 "Akşener'in Grup Toplantısı Konuşması", İYİ Parti, 21 Şubat 2024, <https://iyiparti.org.tr/artik-bu-konforlu-edi-budu-siyasetine-dur-diyen-bir-iyi-parti-var>, (Erişim tarihi: 25 Şubat 2024).

44 Daha detaylı incelemek için bkz. "Kentler için En İyisi", İYİ Parti, 24 Şubat 2024, <https://iyiparti.org.tr/storage/img/content/jqwz/iyiparti-2024-secim-beyanname-i-a-4.pdf>, (Erişim tarihi: 25 Şubat 2024).

bir varoluş mücadelesi vermektedir. İYİ Parti ilk olarak AK Parti'nin varlığını reddederek "merkez sağda bir boşluk olduğu" iddiasından hareketle ve bu boşluğu doldurmak hedefiyle kurulmuştu. Ancak bu iddia ve hedefin altı doldurulamadı. Bu noktada partinin biraz da mecbur kalarak izlediği belirsiz ideolojik çizgi, MHP'den ayrıştırılmak adına "seküler ve kentli milliyetçiliğe" evrilmeye çalışıldı. Ancak bu noktada da İYİ Parti'nin içinde bulunduğu ittifak ve HDP/DEM Parti'nin bu ittifaka desteği milliyetçilik iddiasını da zedeledi. Bu sebeple İYİ Parti, CHP ile ittifak içinde "Erdoğan karşıtlığı" üzerinden siyaset üretmeye çalıştı.

İYİ Parti'nin varoluşsal krizinin en önemli sebeplerinden biri aslında kurulduğu andan itibaren CHP ile beraber konum alması ve hem varlığını hem kazanımlarını ittifaka borçlu hale getirmesiydi. İYİ Parti CHP'den farklı bir iddia veya söylem üretmekte başarısızdı. Parti Akşener ve eski MHP'li isimlerin toplumsal algı ve popülaritesi üzerinden memnuniyetsiz seçmenlerin adresi olmayı hedefledi. Ancak bu da yürüttükleri ittifak siyasetinin tutarsızlıkları ve Akşener tarafından yapılan hatalar sebebiyle başarıya ulaşamadı. Tüm bunlar neticesinde kurulduğu günlerde MHP'den nasıl ayrışacağı tartışılan partinin, artık CHP'den nasıl ayrışacağı konusu tartışılmaya başlandı.

Parti içinde yaşanan tüm sorunlar, kurumsallaşma ve partinin kendi içinde güçlü ve liyakatli isimler yetiştirmesinin önünde de engel oluşturdu. Siyasi hayatına İYİ Parti ile başlamış ancak İYİ Parti'ye geçmiş ve belli oranda özgül ağırlığa sahip olan isimler yaşanan sorunlar sebebiyle partiden büyük oranda istifa etti. Bu durum da kişisel çıkarlarını önceleyen parti içi

elitlerin ağırlığını artırdı. Özellikle ittifak süreci ve 2023 seçimleri, Akşener'in parti elitlerine her geçen gün biraz daha bağlı kaldığını gösterdi. Partideki erimeyi durdurmak için çözüm bulamayan Akşener, geride kalan elitleri yanında tutabilmek amacıyla onlara bağımlı hale geldi. Dolayısıyla parti içi elitlere olan bağımlılığı, Akşener'in liderliğini zayıflatan bir kısır döngü haline aldı.⁴⁵

2023 seçimlerinde alınan sonuçlar, İYİ Parti ve Akşener'i içinde bulunduğu pozisyonu kabullenmeye mecbur bıraktı. Diğer bir ifadeyle İYİ Parti'nin krizi, varoluşsal bir hal aldı. Zira İYİ Parti kendi orijinal siyasi kimlik ve pozisyonunu üretmediği müddetçe yavaş bir biçimde yok olacağını gördü. Bunun akabinde Akşener 31 Mart'a doğru üçüncü yol siyaseti izleme kararı aldı.

Özellikle tüm dünyada muhalif partilerin, muhalif bloklardan ayrılarak kendi siyasetini sürdürdüğü ve üçüncü yol siyaseti izlediği bir yaklaşımın yükseldiğini söylemek mümkündür.⁴⁶ Ancak bu noktada İYİ Parti, henüz özgün bir siyasete ve kimliğe kavuşabilmiş değildir. Zira üçüncü yol olduğunu iddia eden DEM, Yeniden Refah, DEVA, Zafer ve Memleket gibi birçok parti bulunmaktadır. Nitekim ittifak içinde yaşadığı en büyük problem olan özgünlük sorunu, İYİ Parti için halen yerini korumaktadır. Bu sebeple üçüncü yol stratejisinin 31 Mart seçimlerinde başarı getirme ihtimalinin zayıf olduğunu, orta ve uzun vadede ise İYİ Parti'nin tüm sorunlarını çözecek güçte olmadığını söylemek mümkündür.

⁴⁵ Baki Laleoğlu, "Muhalefeti Kim Manipüle Ediyor?", *Kriter*, Cilt: 8, Sayı: 81, (2023).

⁴⁶ Laleoğlu, "İYİ Parti ve 3. Yol Popülizmi".

31 MART'A DOĞRU İYİ PARTİ

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

SETA | ANALİZ

31 Mart 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri hem Türkiye Yüzyılı'nın ilk seçimleri olması hem de muhalefet partilerinin 2023 milletvekili ve cumhurbaşkanı seçimlerinde aldığı mağlubiyeti telafi etme fırsatı olarak görmesi bakımından oldukça önemlidir. Ancak önümüzdeki yerel seçimlerin İYİ Parti açısından farklı bir anlamı daha bulunmaktadır. Zira İYİ Parti kuruluşundan bugüne bir şekilde CHP'nin lideri olduğu bir ittifak içinde yer almış ve her seçime de bu ittifak ve/veya iş birliği altında girmiştir. Ancak 2023 seçim süreci ve mağlubiyeti, ittifak siyasetinin İYİ Parti'ye maliyetini ortaya çıkarmış ve İYİ Parti bunun üzerine "hür ve müstakil siyaset" iddiasını ortaya koymuştur.

Hür ve müstakil siyaset İYİ Parti'nin ittifak siyasetine son verdiği ve seçimlere iş birliği olmaksızın kendi adayları ile girdiği stratejiyi ifade etmektedir. Buna binaen 31 Mart'a doğru partinin temel stratejisi bu anlayış etrafında şekillenmektedir. Ancak İYİ Parti yerel seçimlere 2023 genel seçim sonuçlarının tamamen görünür kıldığı sorunlar eşliğinde girmeye hazırlanmaktadır. Bu analizde söz konusu sorunlar ideolojik kimlik, özgün siyaset ve Meral Akşener'in liderliği olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmekte ve bu sorunların yerel seçim sürecine etkisi ele alınmaktadır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL